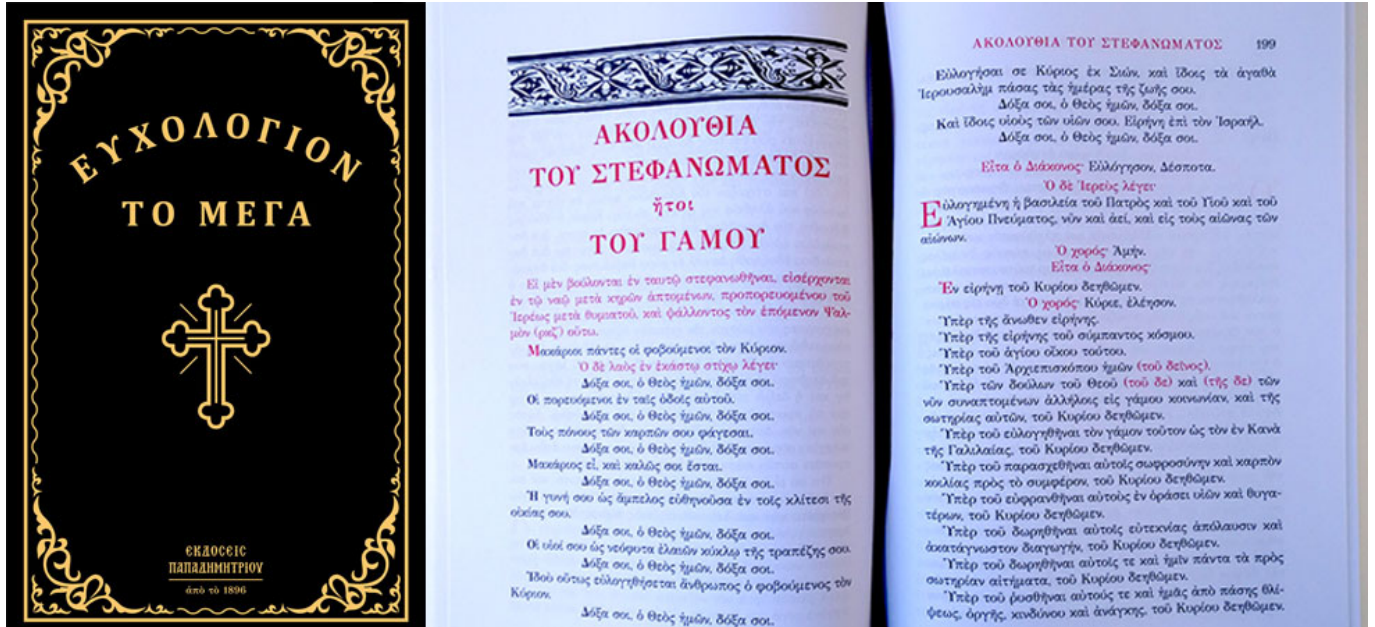

Το Μέγα Ευχολόγιο στη λειτουργική πράξη της Εκκλησίας

Πολιτισμός / Συνεντεύξεις

Η λειτουργική θέση του Μεγάλου Ευχολογίου και η έντυπη εκδοτική προσπάθεια των τελευταίων ημερών είναι το θέμα συζήτησης της «Πεμπτουσίας» με τον καταξιωμένο Θεολόγο -Μουσικολόγο και Συντάκτη του Τυπικού της Εκκλησίας της Ελλάδος, Διονύσιο Ανατολικιώτη. Το ευχολόγιο αποτελεί βασικό βιβλίο των ιερών ακολουθιών και στο οποίο περιέχονται οι ακολουθίες του νυχθημέρου αλλά και ευχές για κάθε περίπτωση και κάθε λειτουργική ανάγκη.

Πεμπτουσία: *Τί εἶναι Εὐχολόγιον;*

Διονύσιος Ανατολικιώτης: Εὐχολόγιον εἶναι τὸ βιβλίον ποὺ περιλαμβάνει τὸ σύνολο σχεδὸν τῶν μυστηρίων, ἱεροτελεστιῶν καὶ ἱεροπραξιῶν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Εἶναι ἀπὸ τὰ βασικώτερα χριστιανικὰ βιβλία (ὅπως καὶ τὸ Ὡρολόγιον τὸ μέγα) καὶ πιθανώτατα τὸ δεύτερο ἢ τρίτο σὲ ἀρχαιότητα λειτουργικὸ βιβλίον τῆς Ἐκκλησίας. Λόγω τῆς σπουδαιότητός του τὸ Εὐ-χολόγιον σώζεται σὲ ἕναν μεγάλο ἀριθμὸ χειρογράφων, τὰ ὁποῖα διαθέτουν ποικιλία περιεχομένων, καὶ ἔχουν ἄλλοτε εἰδικὸ καὶ ἄλλοτε γενικὸ περιεχόμενο. Ἔτσι ὑπάρχουν χειρόγραφα ποὺ περιέχουν μόνον μία ἢ δύο λειτουργίες, ἄλλα μὲ λίγες ἀκόμη ἀκολουθίες, ἄλλα μὲ πληθῶρα τελε-τῶν καὶ εὐχῶν κ.λπ..

Ἀπὸ τὸ ἔτος 1526, ἄρχισαν νὰ ἐμφανίζονται ἀλλεπάλληλες ἔντυ-πες ἐκδόσεις εὐχολογίων, οἱ ὁποῖες γίνονταν ἀνάρπαστες. Σιγὰ σιγὰ καθιερώθηκαν δύο βασικοὶ

τύποι τοῦ ἐντύπου βιβλίου, τὸ *Εὐχολόγιον τὸ μέγα* καὶ τὸ *Ἁγιασματάριον ἢ Μικρὸν Εὐχολόγιον*. Τὸ Μέγα Εὐχολό-γιον στὴν καθιερωμένη ἀπὸ αἰώνων σύνθεσί του περιέχει τὶς ἱεροτελε-στίες τῶν ἑπτὰ μυστηρίων, τὶς τάξεις τῶν διαφόρων χειροτονιῶν καὶ χει-ροθεσιῶν, τὴν ἀκολουθία τῶν ἐγκαινίων τοῦ ναοῦ, τὶς ὑπόλοιπες ἱερο-πραξίες καὶ εὐχὲς ποὺ χρησιμοποιεῖ ἡ Ἐκκλησία σὲ διάφορες ἀνάγκες καὶ περιστάσεις, καθὼς καὶ τὰ ἀποστολοευαγγέλια τῶν ἐπισημοτέρων ἑορτῶν.

Π.: *Ποιά εἶναι ἡ λειτουργικὴ χρῆσι τοῦ Εὐχολογίου;*

Δ.Α.: Ἡ λειτουργικὴ του χρῆσι εἶναι πολὺ μεγάλη. Τὸ Εὐχο-λόγιον καὶ τὸ Ὁρολόγιον περιέχουν τὴν βασικὴ δομὴ καὶ τὰ σταθερὰ μέρη ὅλων σχεδὸν τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν καὶ τελετῶν τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ βασικὴ τους διαφορὰ εἶναι ὅτι τὸ μὲν Εὐχολόγιον περιέχει κυρίως τὰ μέρη τῶν ἀκολουθιῶν ποὺ ἀνήκουν στοὺς λειτουργοὺς ἐπισκόπους, πρε-σβυτέρους καὶ διακόνους, ἐνῶ τὸ Ὁρολόγιον περιέχει ὅσα ἀνήκουν στὸν λαό, στοὺς μοναχοὺς, στοὺς ἀναγνώστες καὶ στοὺς χοροὺς τῶν ψαλτῶν. Ἐπομένως τὰ δύο αὐτὰ βιβλία εἶναι ἰδιαίτερος σημαντικὰ καὶ ἀπολύ-τως ἀπαραίτητα γιὰ τὴν τέλεσι τῆς δημόσιας χριστιανικῆς λατρείας στοὺς ναοὺς· καὶ ὅπως ἐπάνω στὸ ἀναλόγιο βρίσκεται πάντοτε τὸ Ὁρο-λόγιον τὸ μέγα, ὁμοίως καὶ ἀπὸ τὸ ἱερὸ βῆμα δὲν πρέπει νὰ ἀπουσιάζη τὸ *Εὐχολόγιον τὸ μέγα*.

Μέχρι τὶς πρῶτες δεκαετίες τοῦ 20οῦ αἰῶνος οἱ κληρικοὶ τελοῦσαν τὴν λειτουργία τῶν καθημερινῶν καὶ τῶν ἑορτῶν κυρίως ἀπὸ τὸ Μέγα Εὐχολόγιον· φυσικὰ τὸ ἴδιο ἔκαναν καὶ γιὰ τὶς ἄλλες ἀκολουθίες, τὰ ἱερὰ μυστήρια κ.λπ.. Ἄλλὰ καὶ τὰ πολλὰ μικρὰ λειτουργικὰ βιβλία ποὺ χρησιμοποιοῦνται συνήθως σήμερα (ὅπως *Ἱερατικόν*, *Ἀρχιερατικόν*, *Ἱεροδιακονικόν*, *Ἁγιασματάριον*, *Μικρὸν Εὐχολόγιον*, *Νεκρώσιμες ἀκο-λουθίες*, *Ἐγκαινιαστικόν*, εἰδικὰ τεύχη γιὰ τὴν Βάπτισι, τὸν Γάμο, τὸ Εὐχέλαιο κ.λπ.) δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸ Μέ-γα Εὐχολόγιον.

Σήμερα δὲν χρησιμοποιεῖται τόσο πολὺ τὸ Μέγα Εὐχολόγιον, διότι τὰ μικρότερα ἱερατικὰ καὶ εὐχολόγια εἶναι πιὸ εὐχρηστα· ὅμως δὲν εἶναι πλήρη. Μπορεῖ νὰ περιέχουν τὶς συνηθέστερες ἀκολουθίες καὶ τὰ συχνότερα μυστήρια, ἀλλὰ παραλείπουν πολλὰς ἄλλες ἀκολουθίες οἱ ὁποῖες εἶναι ἐξίσου ἀπαραίτητες. Γιὰ παράδειγμα ἂν χρειαστῇ οἱ ναοὶ νὰ τελέσουν τὴν ἀκολουθία *εἰς φόβον σειсмоῦ*, μόνον στὸ Μέγα Εὐχο-λόγιον θὰ τὴν βροῦν. Καὶ δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω, ἀφοῦ κατοικοῦμε σὲ μία ἀπὸ τὶς πιὸ σειсмоγενεῖς περιοχὰς τοῦ κόσμου, ὅπου κάθε μῆνα γίνονται τούλάχιστον 2 μεγάλοι σεισμοὶ ἀπὸ 5 ρίχτερ καὶ ἄνω, πῶς δὲν ἔχει καθιερωθῆ νὰ ψάλλεται τούλάχιστον μία φορὰ τὴν ἐβδομάδα αὐτὴ ἢ ἀκολουθία ἐκ περιτροπῆς σὲ κάθε ἐκκλησιαστικὴ περιφέρεια.

Ἄς ἀναφέρω καὶ ἄλλο ἓνα παράδειγμα. Θυμοῦμαι ὅτι, ὅταν στὸ τέλος τοῦ περασμένου αἰῶνος μαινόταν ὁ πόλεμος στὴν τότε Γιουγκο-σλαβία καὶ ὅλοι φοβοῦνταν μήπως τὸ κακὸ τοῦ πολέμου ἐπεκταθῇ καὶ στὰ ὑπόλοιπα Βαλκάνια, ἔγινε μία εἰδικὴ ἀγρυπνία σὲ κάποιον ναὸ πα-ρουσία ἀρχιερέως. Καὶ ἐνῶ περίμενα νὰ ἀκούσω νὰ ψάλλεται ἡ ἀκο-λουθία *ἐπὶ ἀπειλῇ πολέμου*, πού ὑπάρχει στὸ Μέγα Εὐχολόγιον, ἐψάλη ἡ ἀκολουθία τῆς τιμίας Σκέπης, ἡ ὁποία δὲν ταίριαζε στὴν περίπτωσι, διότι ἡ ἀκολουθία τῆς τ. Σκέπης εἶναι εὐχαριστήριος γιὰ τὴν ἐπίτευξι στρατιωτικῆς νίκης, καὶ ὄχι ἰκετευτικὴ γιὰ τὴν ἀποτροπὴ ἢ κατάπαυσι ἑνὸς πολέμου. Μία τέτοια ἀγρυπνία κανονικὰ δὲν εἶναι πανηγυρικὴ μὲ πολυέλεο καὶ ἐόρτια καθίσματα, ἀλλὰ ἔχει κατασκευαστικὸ χαρακτήρα καὶ ἡ δομὴ τῆς εἶναι πολὺ διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν συνηθῆ ἀγρυπνία. Αὐτὰ τὰ στοιχεῖα ὅμως μόνον στὸ Μέγα Εὐχολόγιον τὰ βρίσκει κανεῖς.

Μπορῶ νὰ ἀναφέρω καὶ ἄλλα παρόμοια παραδείγματα, ἀλλὰ δὲν θὰ ἤθελα νὰ ἐπεκταθῶ. Θὰ ἐπισημάνω μόνον ὅτι ἀκόμη καὶ γιὰ τοὺς ψάλτες μπορεῖ νὰ εἶναι ὠφέλιμο τὸ Μέγα Εὐχολόγιον. Γιὰ παράδειγμα μόνον σ' αὐτὸ τὸ βιβλίον ὑπάρχει ἡ διευκρίνισις ὅτι, ἂν τὴν ἴδια ἡμέρα γιορτάζουν πολλοὶ ἅγιοι, τότε τὸ γνωστὸ κοινωνικὸ «*Εἰς μνημόσυνον*» μετατρέπεται σὲ πληθυντικὸ ἀριθμὸ καὶ γίνεται «*Εἰς μνημόσυνον αἰώνι-ον ἔσσονται δίκαιοι*». Γενικῶς τὸ Μ. Εὐχολόγιον εἶναι καὶ σήμερα χρήσι-μο καὶ ἀπαραίτητο, καὶ δὲν θὰ πρέπει νὰ λείπη ἀπὸ τοὺς ναοὺς οὔτε ἀπὸ τὶς βιβλιοθῆκες τῶν κληρικῶν.

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΟΥ ΣΤΕΦΑΝΩΜΑΤΟΣ

ἦτοι ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ

Εἰ μὲν βούλωνται ἐν ταυτῷ στεφανωθῆναι, εἰσέρχονται ἐν τῷ ναῷ μετὰ κηρῶν ἀποτιμῶν, προπορευομένου τοῦ Ἱερρέως μετὰ θυμιατοῦ, καὶ φάλλοντος τὸν ἐπόμενον Ψαλμὸν (ροῦ) αὐτοῦ.

Μακάριοι πάντες οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον.

Ὁ δὲ λαὸς ἐν ἐκάστῳ στίχῳ λέγει

Δόξα σοι, ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξα σοι.

Οἱ πορευόμενοι ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ.

Δόξα σοι, ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξα σοι.

Τοὺς πόνους τῶν καρπῶν σου φάγεσαι.

Δόξα σοι, ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξα σοι.

Μακάριος εἶ, καὶ καλῶς σοι ἔσται.

Δόξα σοι, ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξα σοι.

Ἡ γυνὴ σου ὡς ἀμπέλος ἐσθνηοῦσα ἐν τοῖς κλίτεσι τῆς οὐρίας σου.

Δόξα σοι, ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξα σοι.

Οἱ υἱοὶ σου ὡς νεύματα ἐλαιῶν κύκλω τῆς τραπέζης σου.

Δόξα σοι, ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξα σοι.

Τῶν οὐτις εὐλογηθήσεται ἄνθρωπος ὁ φοβούμενος τὸν Κύριον.

Δόξα σοι, ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξα σοι.

Εὐλογῆσαι σε Κύριος ἐκ Σιών, καὶ ἴδως τὰ ἀγαθὰ

Ἱερουσαλὴμ πάσης τῆς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου.

Δόξα σοι, ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξα σοι.

Καὶ ἴδως υἱὸς τῶν υἱῶν σου, Εἰρήνη ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ.

Δόξα σοι, ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξα σοι.

Εἶτα ὁ Διάκονος Εὐλόγησον, Δέσποτα.

Ὁ δὲ Ἱερεὺς λέγει

Εὐλογημένη ἡ βασιλεία τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ὁ χορὸς Ἀμήν.

Εἶτα ὁ Διάκονος

Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθώμεν.

Ὁ χορὸς Κύριε, ἐλέησον.

Ἐπὲρ τῆς ἀνωθεν εἰρήνης.

Ἐπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σὺμπαντος κόσμου.

Ἐπὲρ τοῦ ἁγίου οἴκου τούτου.

Ἐπὲρ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν (τοῦ δε) καὶ (τῆς δε) τῶν

νῦν συναπτομένων ἀλλήλους εἰς γάμου κοινωνίαν, καὶ τῆς σωτηρίας αὐτῶν, τοῦ Κυρίου δεηθώμεν.

Ἐπὲρ τοῦ εὐλογηθῆναι τὸν γάμον τοῦτον ὡς τὸν ἐν Κανὰ τῆς Γαλιλαίας, τοῦ Κυρίου δεηθώμεν.

Ἐπὲρ τοῦ παρασχεθῆναι αὐτοῖς σωφροσύνην καὶ καρπὸν κοιλίας πρὸς τὸ συμφέρον, τοῦ Κυρίου δεηθώμεν.

Ἐπὲρ τοῦ εὐφρανθῆναι αὐτοὺς ἐν ὁράσει υἱῶν καὶ θυγατέρων, τοῦ Κυρίου δεηθώμεν.

Ἐπὲρ τοῦ δωρηθῆναι αὐτοῖς εὐτεκνίας ἀπόλαυσιν καὶ ἀκατάγνωστον διαγωγὴν, τοῦ Κυρίου δεηθώμεν.

Ἐπὲρ τοῦ δωρηθῆναι αὐτοῖς τε καὶ ἡμῖν πάντα τὰ πρὸς σωτηρίαν αἰτήματα, τοῦ Κυρίου δεηθώμεν.

Ἐπὲρ τοῦ βουθῆναι αὐτοὺς τε καὶ ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἐλίφως, ὀργῆς, κινδύνου καὶ ἀνάγκης, τοῦ Κυρίου δεηθώμεν.

Π.: Ποιό ἦταν τὸ σκεπτικὸ γιὰ τὴν νέα ἔκδοσι τοῦ Μεγάλου Εὐχολογίου;

Δ.Α.: Πολλοὶ ἦσαν οἱ λόγοι ποὺ ὠδήγησαν στὴν ἀπόφασιν νὰ ἐτοιμασθῇ αὐτὴ ἡ δύσκολη καὶ μακροχρόνια ἔκδοσι, ἂν καὶ οἱ καιροὶ γε-νικῶς δὲν εἶναι εὐνοϊκοὶ γιὰ τέτοιες ἀπόπειρες. Ἐναφέρω κάποιους ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς λόγους.

1) Τὸ Μέγα Εὐχολόγιον εἶχε ἐκδοθῆ γιὰ τελευταία φορὰ τὸ 1927, καθόσον γνωρίζω, καὶ ἀπὸ τότε μέχρι σήμερα δὲν εἶχε γίνει ἄλλη νέα ἔκδοσί του. Καὶ ὅταν μιῶ ἐδῶ γιὰ νέα ἔκδοσι, ἐννοῶ νέα στοιχειοθεσία τῆς ὕλης, ἐξ ἀρχῆς ἔλεγχον ὅλων τῶν ἀκολουθιῶν καὶ τῶν εὐχῶν, διορθώ-σεις τῶν κειμένων, ὅπου αὐτὸ ἦταν ἀναγκαῖο, καὶ λοιπά. Ὅταν ἐξάν-τλήθηκε ἡ ἔκδοσις τοῦ 1927 καὶ δημιουργήθηκε ἔλλειψι τοῦ βιβλίου, τὸ κενὸ καλύφθηκε ἢ μὲ ἐπανεκδόσεις, οἱ ὁποῖες ἦσαν φωτογραφικὲς ἀνα-παραγωγὲς παλαιότερων ἐκδόσεων (μὲ τὶς ὅποιες ἀδυναμίες τους), ἢ μὲ ἐκδόσεις μεμονωμένων ἀκολουθιῶν καὶ μικρῶν εὐχολογιῶν, ποὺ δὲν καλύπτουν ὅλη τὴν ὕλη τοῦ Μεγάλου Εὐχολογίου.

2) Ἀπὸ τὸ 1970 οἱ Ἐκδόσεις Παπαδημητρίου, ὑπὸ τὴν τότε μορφή τους, ἐπανεξέδιδαν συνεχῶς μία ἀξιόλογη ἔκδοσι τοῦ Μ. Εὐχολογίου, ποὺ εἶχε γίνει στὴν Βενετία τὸν 19ο αἰῶνα. Τὰ τελευταῖα χρόνια ὅμως ὁ ἐκδοτικὸς οἶκος ἔχει ξεκινήσει μία προσπάθεια ἀνανεώσεως καὶ βελτιώ-σεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐκδόσεών του. Σ' αὐτὰ τὰ πλαίσια θεώρησε ὅτι ἦρθε ὁ καιρὸς γιὰ μία νέα ἔκδοσι

τοῦ Μεγάλου Εὐχολογίου, ἡ ὁποία νὰ ἀναδεικνύη καλλίτερα τὸν λειτουργικὸ πλοῦτο τῆς Ἐκκλησίας.

3) Τὶς τελευταῖες δεκαετίες ἡ ἐπιστήμη τῆς λειτουργικῆς καὶ ἰδίως ἡ ἔρευνα τῶν λειτουργικῶν χειρογράφων ἀναπτύχθηκαν πολὺ, ἡ πρόσβασι σὲ λειτουργικοὺς κώδικες καὶ παλαίτυπες ἐκδόσεις διευκολύνθηκαν σὲ ἐντυπωσιακὸ βαθμὸ μὲ τὶς σύγχρονες τεχνολογίες, ἐνῶ δημοσιεύτηκαν καὶ δημοσιεύονται ἀξιόλογες ἐργασίες καὶ διατριβὲς γιὰ διάφορα θέμα-τα τοῦ Εὐχολογίου. Ὅλη αὐτὴ ἡ γνῶσι ἔπρεπε ἀσφαλῶς νὰ ἀξιοποιη-θῆ.

4) Στὰ μέσα τοῦ 19ου αἰῶνος εἶχαν γίνει ἀπὸ τοὺς τότε ἐκδότες καὶ ἐπιμελητὰς τοῦ βιβλίου κάποιες ἀπόπειρες νὰ βελτιωθοῦν τὰ κείμενα τοῦ Μεγάλου Εὐχολογίου μὲ βάσι τὶς μαρτυρίες ὠρισμένων χειρογρά-φων. Ἡ μὲν πρόθεσι ἦταν καλή, ἡ ὅλη προσπάθεια ὅμως στηρίχτηκε σὲ πολὺ μικρὸ καὶ ἀνεπαρκῆ ἀριθμὸ χειρογράφων, καὶ μάλιστα μεταγενε-στέρων, μὲ ἀποτέλεσμα σὲ πολλὰς περιπτώσεις νὰ υἱοθετηθοῦν γραφὲς ἰδιάζουσες σὲ ἕναν ἢ δύο κώδικες καὶ νὰ ἀλλοιωθοῦν σημεῖα ποὺ δὲν χρειάζονταν καμμία ἐπέμβασι. Ἀπὸ τὴν ἄλλη ἡ σύγχρονη παραβολὴ μὲ χειρόγραφα καὶ παλαίτυπες λειτουργικὲς ἐκδόσεις ἀνέδειξε μία πληθῶ-ρα παλαιῶν τυπογραφικῶν λαθῶν ἢ ἀνεπιτυχῶν διορθωτικῶν ἐπεμβά-σεων, ποὺ διαιωνίζονταν ἐπὶ αἰῶνες μὲ τὴν ἀντιγραφή ἀπὸ ἕκδοσι σὲ ἕκδοσι. Ὅλα αὐτὰ ἔπρεπε νὰ διορθωθοῦν.

5) Γιὰ τὶς ἀνάγκες τῆς νέας ἐκδόσεως ἐλήφθησαν ὑπόψιν περισσό-τερα ἀπὸ 100 λειτουργικὰ χειρόγραφα (ἀπὸ τὸν 4ο ἕως τὸν 18ο αἰῶνα) καὶ πάνω ἀπὸ 130 παλαίτυπες λειτουργικὲς ἐκδόσεις. Ἀποκαταστάθη-καν πολλὰ κείμενα βάσει χειρογράφων· διωρθώθηκαν περισσότερα ἀπὸ 300 σημεῖα εὐχῶν μὲ ἐσφαλμένο ἢ ἐλλιπὲς κείμενο (σὲ ὠρισμένες περι-πτώσεις δογματικῆς σημασίας)· ἀποκαταστάθηκαν ἢ συμπληρώθηκαν περισσότερα ἀπὸ 200 βιβλικὰ χωρία, προκείμενα καὶ ἀποσπάσματα· ἔ-γιναν περισσότερες ἀπὸ 460 ἄλλες φιλολογικὲς διορθώσεις· ἀποκατα-στάθηκαν στὴν θέσι τους ἢ διατηρήθηκαν εὐχὲς ἢ ἀκολουθίες, ποὺ ἔλει-παν ἀπὸ κάποιες ἐκδόσεις, ἐνῶ ἀντιθέτως ἀφαιρέθηκαν φράσεις ἢ κεί-μενα ποὺ αὐθαιρέτως εἶχαν εἰσαχθῆ στὰ νεώτερα χρόνια. Γενικῶς στὴν νέα ἕκδοσι ὑπάρχουν περισσότερες ἀπὸ 1000 ἀναγκαῖες διορθώσεις.

Π.: Ποιὰ εἶναι τὰ περιεχόμενα τῆς νέας ἐκδόσεως τοῦ Εὐχο-λογίου;

Δ.Α.: Τὰ περιεχόμενα τοῦ ἐντύπου Μεγάλου Εὐχολογίου εἶναι καθιερωμένα ἐδῶ καὶ 5 αἰῶνες. Ἡ νέα ἕκδοσι δὲν ἔγινε μὲ σκοπὸ νὰ ἀλλάξη τὰ περιεχόμενα, ἀλλὰ γιὰ νὰ παρουσιάσῃ τὰ καθιερωμένα ἱερὰ κείμενα μὲ σωστότερο καὶ πιὸ ὠλοκληρωμένο τρόπο, ποὺ νὰ ἀνταποκρί-νεται στὶς σύγχρονες λειτουργικὲς καὶ ποιμαντικὲς ἀνάγκες. Πολλοὶ ἱε-ρεῖς σήμερα ἀγνοοῦν τί ἀκριβῶς περιέχει τὸ Μ.

Εὐχολόγιον, διότι ὅλες οἱ προηγούμενες ἐκδόσεις του δὲν ἦσαν καθόλου χρηστικές. Εἶχαν τὶς διάφορες ἀκολουθίες καὶ τὶς εὐχὲς ἀνακατεμένες, χωρὶς κάποια λογικὴ σειρά, καὶ συχνὰ ἦταν δύσκολο νὰ βρῆ κανεὶς κάτι, εἰδικὰ ἂν βιαζόταν. Γιὰ παράδειγμα, στὴν ἀρχὴ τοῦ Εὐχολογίου ὑπῆρχαν ὁ ἔσπερινός, ὁ ὄρ-θρος καὶ οἱ λειτουργίες, ἀλλὰ οἱ ἀπολύσεις τῶν δεσποτικῶν ἑορτῶν βρίσκονταν 500 σελίδες μακριά, στὸ τέλος τοῦ βιβλίου. Ὑπῆρχαν εὐχὲς εἰς τεθνεῶτα οἱ ὁποῖες δὲν βρίσκονταν στὸ τμήμα τῶν νεκρωσίμων ἀκολουθιῶν, ἀλλὰ μετὰ τὶς ἀκολουθίες τῆς μοναχικῆς κουρᾶς· καὶ πολλὰ ἄλλα παρόμοια. Γενικῶς δὲν ὑπῆρχε μία δομὴ στὴν σύνθεσι τοῦ βιβλίου, ἀλλὰ «πλίνθοι καὶ κέραμοι ἀτάκτως ἐρριμμένοι».

Στὴν νέα ἔκδοσι ὅλο τὸ παλαιὸ ὑλικὸ κατατάχτηκε σὲ ὁμάδες καὶ κατηγορίες, ὥστε νὰ μπορῆ εὐκόλα ὁ λειτουργὸς μὲ μιὰ ματιὰ νὰ ἔχη ἐποπτεία· νὰ ξέρη ὅτι πρῶτα βρίσκονται οἱ λειτουργίες, μετὰ τὰ ὑπό-λοιπα μυστήρια, ὕστερα τὰ ἐγκαίνια, μετὰ οἱ ἄλλες ἀκολουθίες, οἱ εὐχὲς, καὶ λοιπά. Δημιουργήθηκαν λοιπὸν 4 μέρη μὲ ἐνότητες καὶ ὑπο-ἐνότητες, ὅπου συγκεντρώθηκαν τελετὲς καὶ εὐχὲς μὲ κοινὸ ἢ παρα-πλήσιο θέμα.

Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὴν νέα μεθοδικὴ καὶ χρηστικώτερη κατάταξι τοῦ παλαιοῦ ὑλικοῦ, ὑπάρχουν καὶ πολλὰ ἐνδιαφέροντα στοιχεῖα, ποὺ πρῶ-τη φορὰ περιλαμβάνονται στὸ Μέγα Εὐχολόγιον, καὶ κάνουν τὴν πα-ροῦσα ἔκδοσι νὰ διαφέρη κατὰ πολὺ ἀπὸ ὅλες τὶς προηγούμενες ἐκδό-σεις τῶν τελευταίων 5 αἰώνων. Πρῶτ' ἀπ' ὅλα ὑπάρχει ἀναλυτικὸς πί-ναξ περιεχομένων ἐλληνιστὶ καὶ ἀγγλιστὶ, καὶ κατόπιν ἀκολουθοῦν 100 σελίδες μὲ πρόλογο, ἀναλυτικὴ ἐπιστημονικὴ εἰσαγωγή καὶ πλουσιώ-τατο ὑπόμνημα, ὅπου ὁ ἀναγνώστης θὰ βρῆ 300 σχόλια καὶ παρατηρή-σεις μὲ περιεχόμενο κριτικὸ, φιλολογικὸ, λειτουργικὸ, τελετουργικὸ καὶπραγματολογικὸ.

Ἀκολουθοῦν οἱ καθιερωμένες ἀκολουθίες καὶ εὐχὲς τοῦ βιβλίου, ἀλλὰ μὲ νέα μεθοδικὴ κατάταξι ὡς ἑξῆς. Στὸ πρῶτο μέρος συγκεντρώ-θηκαν τὰ ἱερὰ μυστήρια (λειτουργία, βάπτισμα, χειροτονία κ.λπ.) καὶ οἱ συναφεῖς μὲ αὐτὰ ἀκολουθίες (ἔσπερινός, ὄρθρος, προπαρασκευαστικὲς τελετὲς, κ.ἄ). Στὸ δεῦτερο μέρος ὑπάρχουν διάφορες ἱεροπραξίες, οἱ ὁποῖες συνδέονται μὲ τὴν λειτουργία ἢ τὸν ναό, ὅπως ἡ ἀκολουθία τῶν ἐγκαινίων, οἱ μοναχικὲς κουρὲς καὶ οἱ νεκρώσιμες ἀκολουθίες. Στὸ τρίτο μέρος περιλαμβάνονται τελετὲς καὶ εὐχὲς γιὰ διάφορες περιστάσεις τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, ὅπως οἱ παρακλήσεις, ἡ κατανυκτικὴ λιτὴ, οἱ ἀκολου-θίες «ἐπὶ ἀνομβρίας», «εἰς φόβον σειсмоῦ», «εἰς λοιμώδη νόσον καὶ λιμόν», «ἐπὶ ἀπειλῇ πολέμου καὶ συμφορᾶ λαοῦ», εὐχὲς σὲ ἐξορκισμούς, σὲ ἀσθένειες, σὲ θεμελιώσεις κτηρίων, καὶ ἄλλα. Στὸ τέταρτο μέρος τοῦ Εὐχολογίου ὑπάρχει πρῶτα μία συλλογὴ ἀποστολικῶν καὶ εὐαγγελικῶν περικοπῶν γιὰ διάφορες ἐόρτιες

ήμερες τοῦ ἔτους, καὶ ἀκολουθοῦν ὠρισμένα κείμενα χρήσιμα στοὺς ἐπισκόπους καὶ πρεσβυτέρους ὅπως ὁ τύπος τῆς κανονικῆς συμμαρτυρίας καὶ λοιπά.

Στὴν συνέχεια ὑπάρχει ἕνα νεώτερο ἐπίμετρο ποὺ περιλαμβάνει· δοξολογίες σὲ ἐθνικὲς ἐπετεῖους, τὰ ἐγκαίνια τοῦ ναοῦ καὶ τὴν νεκρώσι-μο ἀκολουθία κατὰ τὶς διατάξεις τοῦ Τυπικοῦ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησί-ας, τὴν ἀναλυτικώτερη τάξι τοῦ καθαγιασμοῦ τοῦ ἁγίου μύρου ὅπως τηρεῖται στὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο κατὰ τοὺς τελευταίους δύο αἰῶνες. Τὰ κείμενα τοῦ ἐπιμέτρου δὲν ὑπάρχουν στὰ παλαιότερα εὐχο-λόγια, χρησιμοποιοῦνται ὅμως εὐρύτατα σήμερα καὶ ἡ συμπερίληψίς τους κρίθηκε ἀναγκαία.

Στὸ τέλος τῆς ἐκδόσεως γιὰ πρώτη φορὰ περιέχονται ἑννέα εὐρε-τηριακοὶ πίνακες· 1) βιβλικῶν χωρίων καὶ περικοπῶν, 2) κυρίων ὀνομά-των, 3) λειτουργικῶν θεμάτων καὶ ὄρων, 4) ὁμολογιακῶν κειμένων καὶ λιβέλλων, 5) εὐρετήριο εὐχῶν, 6) ἀπαγγελλομένων κειμένων, 7) ἱερατι-κῶν ἐκφωνήσεων, 8) ὕμνογραφημάτων, καὶ 9) ἀλφαβητικὸς πίναξ περι-εχομένων ἑλληνιστὶ καὶ ἀγγλιστί. Ἄν ἕνας ἱερεὺς θυμᾶται τὴν ἀρχὴ ἢ τὴν ἐκφώνησι μιᾶς εὐχῆς, μὲ αὐτὰ τὰ εὐρετήρια μπορεῖ νὰ βρῆ εὐκόλα αὐτὸ ποὺ ζητᾶ.

Π.: *Πότε κυκλοφόρησε ἡ νέα ἔκδοσι τοῦ Μεγάλου Εὐχολογί-ου καὶ πῶς μπορεῖ κανεὶς νὰ τὴν ἀποκτήσῃ;*

Δ.Α.: Ἡ νέα λειτουργικὴ ἔκδοσι τοῦ Μεγάλου Εὐχολογίου δι-ατίθεται στὸ κοινὸ ἀπὸ τὸ 2014. Εἶναι ἐπιμελημένη καὶ διωρθωμένη, μὲ δίχρωμη ἐκτύπωσι (κόκκινο – μαῦρο) καὶ καλλιτεχνικὸ ἐξώφυλλο (χρυ-σοτυπία), σχῆμα 17 X 25, σελίδες 840 (112 + 728). Ὑπάρχει στὰ ἐκ-κλησιαστικὰ βιβλιοπωλεῖα, ἀλλὰ καὶ στὰ μεγάλα γενικὰ βιβλιοπωλεῖα. Κάθε ἐνδιαφερόμενος μπορεῖ νὰ ἐπικοινωνήσῃ γιὰ ὁποιαδήποτε πληρο-φορία μὲ τὶς ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, Ἀλίτσης 4, Ἀθῆναι Τ.Κ. 10433, τηλ. 210-8254321, φᾶξ 210-8254322, e-mail: [\[email protected\]](mailto:protected)

Ὁ Διονύσιος Ἀνατολικιώτης (www.symbole.gr) εἶναι διδάκτωρ τῆς φιλοσοφικῆς σχολ-ῆς Ἀθηνῶν, μουσικολόγος-τυπικολόγος, πτυχιούχος κοινωνικῆς θεολογίας, ἐπιμελητῆς ἐκδόσεων φιλολογικῶς καὶ τυπογραφικῶς, καὶ συγγραφεύς. Συντάσσει ἐδῶ καὶ μία δεκαετία τὸ Κανονάριον (= τυπικὸ) τῶν Διπτύχων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, καθὼς καὶ ἄλλα ἐτήσια τυπικὰ βοηθήματα. Εἶναι διευθυντῆς συντάξεως τῆς ἐπιθεωρήσεως «Συμβολή» καὶ διαχειριστῆς τῆς ὁμώνυμης ἱστοσελίδος (www.symbole.gr). Ἔχει συμμετάσχει σὲ περισσότε-ρα ἀπὸ 25 ἐπιστημονικὰ (πανελλήνια καὶ διεθνῆ) συνέδρια καὶ ἡμερίδες.

Ἀπὸ τὸ 1985 ἀρθρογραφεῖ σὲ διάφορα ἔντυπα ἀπὸ δὲ τὸ 2001 καὶ στὸ διαδίκτυο, καὶ ἔχει δημοσιεύσει περισσότερα ἀπὸ 300 ἄρθρα θεολογικοῦ, τυπικολειτουργικοῦ, φιλολο-γικοῦ, ἱστορικοῦ, μουσικολογικοῦ, καὶ γενικοῦ περιεχομένου. Μέχρι σήμερα ἔχουν ἐκδοθῆ πάνω ἀπὸ 60 δικά του συγγράμματα καὶ ἐπιστημονικὲς ἐργασίες.

Έχει επιμεληθῆ ἔπίσης τὴν ἔκδοσι περίπου 330 βιβλίων, συνολικῆς ἐκτάσεως ἄνω τῶν 70.000 σελίδων. Μία ἀπὸ τὶς πρόσφατες ἐργασίες του εἶναι καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ ἐπιμέλεια στὴν νέα ἔκδοσι τοῦ Μεγάλου Εὐχολογίου, γιὰ τὴν ὁποία καὶ παραχώρησε στὴν Πεμπτουσία τὴν συνέντευξι πὺ ἀκο-λουθεῖ.

<http://bitly.com/1ci0IYK>